

Betale frivillige!?

Tellef Raustøl

Hvis vi skal fortsette som frivillige, få tak i flere og ta vare på de vi har, er det ut fra min erfaring helt nødvendig at noen viktige definerte oppgaver utløser betaling. Dagens og morgendagens frivillig arbeid både innen kultur, omsorg, helse, kirke og idrett, overlever ikke uten at noen definerte oppgaver blir betalt.

Min erfaring som frivillig er at det er svært vanskelig å reise spørsmål om og på hvilken måte, noen av oppgavene til frivillige, kan og bør bli betalt

Jeg har tatt flere initiativ for å få dokumentert om og ev på hvilken måte frivillige faktisk blir honorert. Noen miljøer har vært åpne for slik kartlegging. Andre steder har det vært barrierer for å få innsyn. Å stille spørsmålstegn ved om noen oppgaver bør betales er et skjørt og sårt tema.

Mange reagerer. Noen vil mene at det er unødvendig at frivillige blir betalt. Hvis de blir betalt, så er de ikke lenger frivillige, er det mange som hevder. Andre vil med begrunnelse i knapp økonomi, peke på at de lokale og økonomiske forutsetningene for en slik ordning, ikke er tilstede. Et flertall vil nok framholde at tradisjonen med at frivillig er et supplement og ulønnet arbeidskraft, bør fortsette. Motkreftene er nok mange. Med andre ord – temaet bør diskuteres.

Betaling for definerte oppgaver som skal utføres.

Flere av dagens og morgendagens frivillige har særskilt faglig og personlig innsikt og kompetanse til å løse spesifikke oppgaver. Dette er situasjonen for mange av dagens seniorer. Mange av dem er nettopp blitt pensjonister. Flere av ønsker å bruke sin innsikt og kompetanse. Mange av dem er i stand til å utføre oppgaver på samme faglige premisser som ev innleid kompetanse. Avtaler med frivillige om bruk av deres særskilte kompetanse må driftsorganisasjonen gjøre på en transparent, åpen og ryddig måte.

Oppgavene kan være å lage et faglig program for et seminar, løse en utredningsoppgave, sette opp møter med ulike samarbeidspartnere, lede og gjennomføre et prosjekt eller framskaffe nødvendig data til driftsorganisasjonen.

En annen oppgave kan være å bistå driftsorganisasjonen med å planlegge og gjennomføre et seminar. Driftsorganisasjonen kan ha behov for å få laget en relevant og god prosjektsøknad for å skaffe midler til et tiltak. En mulig avtale med en kompetent frivillig kan være at vedkommende får en avtalt prosent av innvilget beløp, som honorar for å skrive søknaden. Hvis ikke søknaden innvilges, blir det heller ingen betaling til den frivillige. På den måten tar den frivillige ansvar for oppgaven utfra egen regning og risiko.

Styreverv eller medlem i et utvalg kan være en annen oppgave for kompetente frivillige og seniorer. Bør det for eksempel utløses en form for økonomisk

kompensasjon når den/de frivillige aktivt bruker sin faglige kompetanse og sitt nettverk til å løse oppgavene som utvalget har fått ansvar for? ¹

Møtegodtgjørelse kan også bli gjenstand for en form for honorering som kan være relevant i noen sammenhenger. En slik godtgjørelse vil være med på å understreke møtets betydning for oppgavene som skal løses.

Dekning av faktiske utgifter

Min erfaring er at dekning av faktiske utgifter ikke alltid er tilfelle. Dekning av bompenger er f.eks. en ny utgiftspost som bør inngå i ordningen. Det er også viktig å huske på at utgifter knytter seg ikke bare til å gjennomføre tiltak. Strategiarbeid, utvalgsarbeid og planlegging av tiltak og tjenester generer også utgifter som frivillige bør få dekket.

For meg har det alltid vært et sentralt premiss ved alt frivillig arbeid at faktiske utgifter til oppdraget eller oppgavene de frivillige utfører, skal dekkes. Jeg tror det er viktig at man i den enkelte virksomhet eller driftsorganisasjon er helt eksplisitt på hvordan dette prinsippet skal omsettes i praktiske kjøreregler.

Gitt en nødvendig forhåndsklarering bør det etableres en modell hvor følgende utgiftskategorier dekkes:

- Dekning av km-godtgjørelse
- Dekning av bompenger
- Dekning av kostnader ved strategiarbeid, utvalgsarbeid, planlegging og gjennomføring av møter, prosesser og tiltak.

En helt avgjørende forutsetning er at utgiftsdekningen må avklares og ikke minst være avtalt på forhånd.

Begrunnelser

Å belyse spørsmålet om betaling til frivillige er ikke et nytt spørsmål.

Allerede på 1990- tallet ble spørsmålet reist om det er mulig å mobilisere frivillige til gratisinnsats. I tilknytning til den økende satsingen på desentralisering, frivillige og selvhjelpsgrupper viste professorene Stein Kuhnle og Per Selle i 1990 blant annet to utfordringer som de etterlyste svaret på:

- Forståelse av begrepet frivillige
- Om det er mulig å mobilisere til frivillig gratisinnsats

I «Arbeid pågår» (Raustøl 2018) viser jeg til at frivillige er en helt nødvendig arbeidskraft for at ordningen med sykehusverter skal bli realisert og at alle

¹ Osnes/Dalsbakken (2018) spør om hvor grensen går for hvem som skal betales. Skal pianisten i barnekoret ha betalt siden hun er organistutdannet, mens speiderlederen som er lærerutdannet stiller gratis?

gjenbruksbutikkene skal fungere. Frivillige på sykehus er der for å sørge for at pasienter, pårørende og brukere blir sett, hjulpet og at de finner fram. Gjenbruksbutikkene er etablert for å sørge for økt inntjening til organisasjonen som eier dem. Spørsmålet blir da – hva bør virksomhetene tilby frivillige når de er en helt naturlig og nødvendig arbeidskraft?

Å bruke frivilliges hender som helt nødvendig arbeidskraft, er uttrykk for at virksomheter trenger flere personer for å få gjort jobben. Fokus på hendenes rolle i frivillig arbeid har vært en mangelvare. Husk at ordet «hender» er også en presensform av – å hende. Når vi utfører våre arbeidsoppgaver er det noe som inntreffer, noe som foregår, skjer, blir skapt eller blir noe av. Ting hender. Hendene våre er både subjekt og objekt. De kommuniserer hvem vi er, hvordan de har det og hva de ønsker å bidra med. Henden er våre redskaper. Hender gir og tar imot. Hender bretter opp skjorteermene. Hender berører og skaper ofte livgivende forbindelser. Det er like nødvendige som vårt daglige brød. Vi er alle helt avhengige av å bruke egne hender, og av å bli møtt og tatt vare på av andres hender.

Men noen av oss har erfart at hendene ikke alltid spiller på lag. Av og til svikter gripefunksjoner og handlinger vi ønsker å få utført, kan ikke gjennomføres. Det kan skyldes smerte som kan komme av utslett, leddgikt, skjelvinger, dårlig blodsirkulasjon o.s.v.

Et svært avgjørende trekk ved å være frivillig er at vi aldri opptre uavhengig. Vi er alltid en del av en større sammenheng. Vi har alltid en eller annen form for relasjon eller tilknytning til tunet vi opptre på vegne av, selv om vi kanskje ikke umiddelbart deler virksomhetens ideologiske og verdimeslige grunnlag.

Både som frivillig og som selvstendig næringsdrivende har jeg erfart betydningen av å opptre på vegne av noen. I begge rollene har jeg fått oppdrag fra en oppdragsgiver. I Den norske kirkes menigheter er det ofte menighetsråd som definerer oppgavene. Som selvstendig næringsdrivende har oppdragene kommet fra kommuner, ideelle virksomheter og næringsliv. I begge tilfeller er jeg blitt involvert i arbeidet med å definere oppgavene, og med å skissere hvordan de kan og bør gjennomføres. Jeg er også blitt invitert til arbeidsfelleskap med oppdragsgivere, ledere, ansatte og i særskilte prosjekter arbeidsgrupper, oppnevnte arbeidsgrupper os.v.

Å få betalt for noen oppgaver som frivillige og dekket faktiske utgifter, rokker ikke ved eller slå beina under dette helt avgjørende kjennetegn ved å være frivillig i ulike sammenhenger.

Litteratur

Dalsbakken,L.O. (2018) «Betalt frivillighet.» *Vårt Land* 9.8.2018

Raustøl,T.(2018) *Arbeid pågår! Frivillige – fra supplement til nødvendig arbeidskraft!* Frekk forlag

Raustøl, T. (2018) «Godtgjørelser til frivillige» *Vårt Land* 24.12.2018

Kuhnle,S. og Selle, P. (1990) *Frivillig organisert velferd?*, Bergen. Alma Mater